

Gazeta Nowska

Abonament miesięczny w ekspedycji 90 groszy, z opłatą pocztową 98 groszy. W razie wypadków, spowodowanych siłą wyższą, przeszkód w zakładzie lub tem podobnych nie przewidzianych okoliczności, wydawnictwo nie odpowiada za dostarczenie pisma, a abonenci nie mają prawa domagać się niedostarczonych numerów lub odszkodowania.

Od ogłoszeń pobiera się za 1-lin. wiersz 15 groszy. Reklamy przed dziełem ogłoszeń wiersz 35 groszy. — „Gazeta Nowska” wychodzi 1 raz tygodniowo a a mianowicie w sobotę. — Drukiem i nakładem Władysława Wesółskiego w Nowem (Pomorze). Prenumerata płatna z góry. Ogłoszenia płatne natychm. Za redakcję odpow. Władysław Wesółski, Nowe.

Nr. 47.

N o w e, niedziela 22 listopada 1925 r.

Rok II.

Kontrola państwa

Kiedy się mówi o redukcjach i oszczędnościach, zawsze trzeba pamiętać, że mechaniczne redukcje mogą przynieść tylko wyłączną szkodę.

A jeśli gdzie występuje to w całej pełni, to w budżecie Najwyższej Izby Kontroli Państwa. Preliminarz budżetowy przedstawia ją, jako instytucję bez dochodów. Mamy na nią wydać w r. 1926 4.405 tys. zł. czyli o 67 tys. mniej niż w r. b.

Czy wydatek ten się opłaca? Odpowie nam na to sprawozdanie z jej czynności za rok 1924. W roku tym kosztowała nas ona 2.744 tys. zł., a dzięki jej interwencji wpłacono do kas rządowych w gotówce 3.192 tys. zł. Czyli czysty zysk niejako z uratowanych dla skarbu pieniędzy wynosi 448 tys. zł.

A przecież nie obejmuje to ogromnego dochodu płynącego z zapobiegania przestępstwom i unieważniania szkodliwych umów. Nie obejmuje oszczędności, płynącej z ujednostajnienia gospodarki, upraszczania rachunkowości itd. itd.

Kontrola państwa, jak wykazuje doświadczenie, naprawę jest instytucją bardziej dochodową, niż którykolwiek resort naszego rządu. To też przez redukcję jej budżetu, nie oddajemy Rzeczypospolitej dobrej usługi.

Najwyższa izba kontroli państwa skarży się, że ze względu na brak środków nie może rozwinąć całej czujności, jaka jest niezbędna, nie może uprzedzić wielu nadużyć, zapobiec ogromnej ilości zaniedbań.

Wyposażyć ją trzeba w te środki — trzeba jej możliwość dać, być wszędzie i zawsze. Wtedy możeby nie było tyle głośnych i skandalicznych afer, jakie się namnożyły w ostatnich czasach.

Fatalne podszepty

W ostatnich dniach nastąpiła znowu zwyżka kursu dolara, tem dotkliwsza, że niespodziewana. Przyczyna tego zjawiska leży w nagłym zapotrzebowaniu wielkich sum w walucie zagranicznej przez szereg większych instytucji finansowych. Waluty te potrzebne były przeważnie dla wewnętrznego obrotu. Banki posiadają sporo wierzycieli polskich w obcej walucie, korzystając więc z otrzymania znaczniejszych sum w złotych, starały się z miejsca pokryć swoje zobowiązania.

W całokształcie tych transakcji bardzo wyraźną rolę odegrała spekulacja, nie będąc oczywiście wyłącznym czynnikiem — lecz w każdym razie w tym wypadku zaważyła na szali.

Byliśmy już kilkakrotnie świadkami podobnego zjawiska. W obecnej jednak chwili sprawa o tyle wymaga głębszego zastanowienia, że łączy się ona z prądami, nurtującymi wśród pewnych sfer społeczeństwa, a pragnącymi usprawiedliwić proces dewaluacji.

Teza, z którą spotykaliśmy się często między wierszami, została postawiona ostatnio zupełnie otwarcie i brzmi: dewaluacja przy utrzymaniu stosunku banknotów do złota będzie czynnikiem ogólnej sanacji gospodarczej. Jako dowód — stawia się ułatwienie eksportu i połączenie z tem rzekomy rozwój przemysłu krajowego.

Teza ta jest pod każdym względem fałszywa. Zastosowanie jej może przynieść korzyść wyłącznie eksporterom i to pod warunkiem, że wszystkie swoje kapitały gotówkowe

trzymać będą w obcej walucie. Reszta zaś społeczeństwa musiałaby ponieść stratę na rzecz zarabiających. Można by sobie ostatecznie wyobrazić taką sytuację, gdybyśmy potrafili zamknąć na całej linii wszelki przywóz do Polski. Lecz i w tym wypadku, pomijając już reakcję w formie wzajemnego zamknięcia importu z Polski przez inne państwa, samo wyzbycie się dochodów skarbowych z tytułu przywozu (cła) naruszyłoby równowagę naszego budżetu tak dotkliwie, że przy dzisiejszych możliwościach administracji, nie nie potrafiliby jej naprawić.

Wyobraźmy sobie taką sytuację konkretnie. Przystajemy bronić kursu złotego, pilnując tylko, by miał zawsze odpowiednie pokrycie w złocie. Z jakichkolwiek powodów (choćby spekulacyjnych) złoty zaczyna spadać. Brak interwencji rządowej wywołuje panikę, która będzie zupełnie pewną przyczyną dalszego spadku. Przy 10—15 proc. agia sytuacja będzie jeszcze niebezpieczna. Na tem jednak poziomie spadek się nie utrzyma. Lawina dewaluacyjna jest pewnikiem, sprawdzonym we wszystkich formach.

Równocześnie nie trzeba zapominać, że okres takiego spadku trwałby czas dłuższy. Można by bowiem liczyć na automatyczne podniesienie się kursu złotego odpowiednio do jego realnej wartości, lecz zanim to nastąpiłoby, drożyzna musiałaby wzrastać. Pomijając już towary zagraniczne, które w jednej chwili stają się droższe, to samo zjawisko musi nastąpić w stosunku do wszystkich towarów. Przy tendencji dewaluacyjnej kupiec musi robić odpowiednią kalkulację. Nawet największy patriotyzm nie potrafiłby opanować sytuacji, nie mówiąc już o doświadczeniu, nabytem w czasach inflacji markowej.

Drożyzna musi wywołać podniesienie zarobków itd. i rozpoczyna się błędne koło. Budżet równocześnie traci równowagę. Można by wprawdzie wprowadzić złoty teoretyczny, lecz przyjmując nawet praktyczną jego możliwość, zbrakłoby czasu na jego zastosowanie. Tymczasem państwu zbrakłoby gotówki na bieżące wypłaty i zostałaby jedyna ucieczka: pieniądz papierowy. Okres roku 1919-go rozpocząłby się nanowo.

Oczywiście można by wielkimi pożyczkami zagranicznymi ratować tę sytuację. Lecz w tych warunkach pożyczka jest nie do pomyslenia. Bez zdrowego pieniądza — pożyczki nie otrzymamy.

Poza przyczynami czysto skarbowymi, istnieją bezsporne powody gospodarcze, dla których dewaluacja pieniądza jest najzłubniejszą zasadą.

Ratowanie eksportu systemem dewaluacji wywołuje zupełną dezorganizację całego życia gospodarczego. Jasnym jest dzisiaj, że trudności, jakie napotykamy w uzdrowieniu całokształtu naszych stosunków ekonomicznych, pochodzą wyłącznie z sytuacji, jaką wytworzyły lata wciąż spadającej marki polskiej.

Rozwój gałęzi przemysłu albo niepotrzebnych, albo organizacyjnych opartych na różnicy cen rynkowych u nas i zagranicą, okazał się po wojnie światowej w swych skutkach najbardziej fatalnym. Przemysł, handel i instytucje finansowe, wyrosłe na tym gruncie, stały się pasożytami, z którymi walczyć może społeczeństwo tylko za cenę kompletnej swej dezorganizacji.

Są to rzeczy zbyt znane i zbyt rażące, by trzeba je jeszcze udowadniać.

Walka o kurs złotego, ostatecznie nawet niższy od parytetu, lecz stały i niezmienny

poza granicami normalnych wahań giełdowych, jest naczelnym postulatem obrony gospodarczej państwa.

Wypadki na rynkach walutowych, niepokojące i niebezpieczne, winny być raczej bodźcem do skonsolidowania frontu antydevalwacyjnego. Środki do walki posiada nie tylko rząd, ale i całe społeczeństwo.

A. K.

Sytuacja walutowa

W ostatnich dniach nastąpiło u nas bardzo poważne przesilenie walutowe, przypominające rozmiarami spadek złotego w sierpniu br. Przesilenie to jest jednak niebezpieczniejsze, ponieważ zbiega się z równoczesnym ustąpieniem rządu, a każde „bezkrólewie” wytwarza atmosferę niepewności i daje sposobność mętom czarnogieldziarskim do uprawiania orgii walutowych. Przyczyn ostatniego spadku złotego należy nie tylko szukać zagranicą, lecz bodaj w większym jeszcze stopniu na rynku wewnętrznym.

Spadek ten rozpoczął się na giełdach berlińskiej i gdańskiej, gdzie banki i finansjera niemiecka, zachęcona biernym stanowiskiem Banku Polskiego zagrały potężnie na niżkę złotego. Kurs jego spadł w przeciągu tygodnia w Berlinie z 69,75 na 60,81, w Gdańsku zaś z 87,36 na 78,10 za sto złotych. Niżka na giełdach niemieckich znalazła swój odzwiek na innych rynkach obcych, które jednak nagość w mniejszym stopniu zareagowały.

Wewnętrzny spadek złotego, a raczej gwałtowny skok dolara z 6,10 na 7,10 (prześciowo nawet 7,35) wywołały różnorodne czynniki. Przedewszystkiem należy tu wspomnieć o bankach akcyjnych, które otrzymawszy w ostatnich dniach od Banku Gospodarstwa Krajowego większe subsydia złotowe, zakupowały za nie na giełdzie oficjalnej dolary, potrzebne im na spłaty terminowych wkładów w walutach obcych. Znalazły się też takie instytucje pieniężne, które nie bacząc na obecne ciężkie położenie państwa, sprzedawały nabywane w Banku Polskim dolary dla celów spekulacyjnych na „czarnej giełdzie”. Chodziły również słuchy, że rozmyślnie doprowadzono złotego do tak niskiego kursu, aby umożliwić krajowemu przemysłowi eksport zagranicę i złączyć w ten sposób — zresztą bardzo ryzykowny — przesilenie gospodarcze. W każdym razie takie i podobne plotki wpłynęły w ogromnej mierze na ostatnią panikę giełdową.

Bez względu na to, jakie były istotne pobudki — faktem jest jednakże, że ograniczenie przez Bank Polski skupu złotych do minimum i wzmożenie się wskutek tego spekulacji, wyzyskującej zwłaszcza w ostatnich dniach wiadomość o ustąpieniu rządu p. Grabskiego — były główną przyczyną ostatniej katastrofy.

Poprawa obecnego położenia walutowego zależna jest teraz w pierwszym rzędzie od uzyskania pożyczki zagranicznej. Pertraktacje jednak, prowadzone w tej sprawie przy pomocy Wiedeńskiego Zakładu Kredytowego (Wiener Credit Anstalt) z domem bankowym Kuhn, Loeb and Co. w Nowym Jorku pokryte są jeszcze mgłą niepewności i tajemniczości i postępują podobno bardzo powoli, zwłaszcza, że Ameryka daży wskutek znacznego odpływu swoich kapitałów na rynki europejskie do wstrzymania kredytów, a banki rządowe podwyższają dla ochrony kraju przed zubożeniem stawki dyskontowe.

A. Z. W.

Wielkie zmiany

(Dziś i siedem lat temu)

Dnia 10-go bm. odbył się tradycyjny, doroczny bankiet w Guildhall wydany przez nowomianowanego lorda majora Londynu, którego nominacji towarzyszy stale w Londynie szereg festynów i uroczystości.

Pośród uroczystości tych jednak bankiet w Guildhall posiada specjalne zupełnie znaczenie, gdyż utarł się zwyczaj, iż staje się on corocznie trybuną dla sterników nawy państwowej Wielkiej Brytanji, pozwalającą im na wygłoszenie mów, charakterystycznych wewnętrzną i zagraniczną sytuacją państwa. Przypomnijmy sobie, iż rok temu właśnie na tym samym bankiecie w Guildhall obecny premier p. Stanley Baldwin, w kilka dni po objęciu rządów

